

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบัน โลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสังคมสารสนเทศ (Information Society) ที่อัตราการผลิต และบริโภคข้อมูลข่าวสารเพิ่มสูงขึ้น มีการคิดค้น และพัฒนาเทคโนโลยี การสื่อสารใหม่ โดยนำระบบโทรคมนาคมมาเชื่อมโยงกับระบบคอมพิวเตอร์จนเกิดเป็นเครือข่าย คอมพิวเตอร์ (Computer Network) ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งทำหน้าที่เป็น ช่องทางในการสื่อสาร และเป็นสื่อรูปแบบใหม่ ที่ให้พื้นที่ในการสื่อสาร โดยไม่จำกัด สามารถ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างกว้างไกล และรวดเร็ว

อินเทอร์เน็ต จึงได้รับความนิยม และมีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในยุค สังคมข่าวสารมากขึ้น มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งบันเทิงขนาดใหญ่ นอกเหนือจากการเป็น แหล่งข้อมูลข่าวสารเพื่อการศึกษา ผู้คนสามารถหาความบันเทิง เลือกใช้บริการจากเว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และสามารถโต้ตอบกันได้ (Interactive) ในเวลาเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเสนอข้อมูลข่าวสาร จึงมีความหลากหลาย เนื่องจาก ลักษณะพิเศษของสื่อใหม่นี้ ที่เปิดกว้าง สามารถส่งผ่านข้อมูล ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้น สื่ออินเทอร์เน็ตยังเป็นพื้นที่ที่มีเสรีภาพในการแสดงออกสูงกว่าสื่อประเภทอื่น เนื่องจากคุณลักษณะ ทางเทคนิคที่ทำให้ยากแก่การควบคุม รวมทั้งพลวัตความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว ของการ ปรับเปลี่ยน และสร้างเนื้อหา

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพ ในการเสนอข้อมูลข่าวสารบนพื้นที่สื่ออินเทอร์เน็ตนั้น ก็ เปรียบเหมือนดาบสองคม ในด้านหนึ่ง เนื้อหาที่เปิดกว้างบนสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ใช้สามารถ เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็วมากกว่าสื่ออื่น แต่อีกด้านหนึ่ง เสรีภาพที่มากเกินไปทำให้ผู้ผลิต เนื้อหาจำนวนมากขาดจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม เกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็น การหลอกลวง การเผยแพร่ภาพโป๊เปลือย ลามก อนาจาร การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การ ชุบชิบนิทาใส่ร้ายป้ายสี เป็นต้น กรณีตัวอย่างในสังคมอเมริกัน ที่เปิดกว้างทางด้านเสรีภาพ และ การแสดงความคิดเห็น ก็มีการใช้พื้นที่ในสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเสนอเนื้อหาชุบชิบนิทา ใส่ร้ายป้าย

สื่อบุคคลที่มีชื่อเสียง ผ่านทางเว็บไซต์ข่าวสารออนไลน์ โดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลก่อนนำเสนอ โดย Joe Otterbein, 1997 ได้เขียนบทวิจารณ์เรื่อง The Drudgery of Media Ethics เป็นการวิจารณ์เว็บไซต์ข่าวสารออนไลน์ www.drudge.com ที่เสนอข่าวสารออนไลน์ แต่ก็แฝงด้วยเรื่องไร้สาระ หรือการซุบซิบนินทา ซึ่ง Otterbein เรียกว่า Cyber-Gossip เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นทั่วไปบนสื่ออินเทอร์เน็ต และได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสนอเรื่องราวบุคคลที่มีชื่อเสียง อย่างที่ผ่านมามีการเปิดโปง เรื่องราวอื้อฉาวระหว่างประธานาธิบดี บิล คลินตัน กับ โมนาิกา เลวินสกี โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล และถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ถูกพาดพิง ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ในบทวิจารณ์ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเว็บไซต์นี้ว่า เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการข่าวสารออนไลน์ หรือเป็นเว็บไซต์ซุบซิบนินทาออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่มีเส้นแบ่งของการเสนอข่าวสารในสื่ออินเทอร์เน็ต เนื้อหาของข้อมูล ข่าวสาร ไม่อาจแยกออกจากเรื่องไร้สาระ ซุบซิบนินทาได้ แต่กลับกลมกลืน เป็นหนึ่งเดียวกันในเว็บไซต์ข่าวสารออนไลน์ ที่ส่งผลเสียต่อบุคคลที่เป็นข่าวได้ ซึ่ง Otterbein ได้เสนอว่าควรจะมีจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนเพิ่มเติมสำหรับนักวารสารศาสตร์ทางอินเทอร์เน็ต ที่เสนอข่าวสารออนไลน์ ซึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมบนสื่อใหม่

ปัญหาการใช้เสรีภาพเกินขอบเขต ขาดสำนึก ความรับผิดชอบต่อที่ปรากฏบนเนื้อหาอินเทอร์เน็ต นับว่ามีความคล้ายคลึงกับปัญหาของสื่อสิ่งพิมพ์ในอดีตของสังคมอเมริกัน ที่มีการใช้เสรีภาพในทางที่ผิดในยุคหนังสือพิมพ์เหลือง (Yellow Journalism) ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 การแข่งขันกันแย่งผู้อ่าน นำไปสู่การเสนอเนื้อหาที่ตื้นตื้นเร้าอารมณ์ และไม่ค่อยมีเนื้อหาสาระ (Sensationalism) แทนที่จะมุ่งแข่งขันกันให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และต่อสาธารณชน หนังสือพิมพ์กลับให้ เรื่องบป เรื่องเพศ และเรื่องรุนแรง นอกจากนี้ ยังเอาเรื่องส่วนตัวมาเปิดเผย หรือโจมตี ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งต่อมาก็มีการกำหนดจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้หนังสือพิมพ์ออกนอกกลุ่มนอกทาง และทำอันตรายต่อสังคม

ในสังคมไทย ก็ปรากฏคอลัมน์ซุบซิบนินทาทางสื่ออินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกัน และอยู่ในลักษณะของการเสนอข่าวสารออนไลน์ บุคคลที่ถูกพาดพิงถึงนั้นก็จะเป็นบุคคลสาธารณะเป็นที่รู้จักทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่เป็นนักแสดง นักร้อง ตัวอย่างที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปก็คือ เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ ซึ่งมีคอลัมน์บิบบิว ที่นำเสนอเรื่องราวซุบซิบนินทา เรื่องไร้สาระ เรื่องเพศ และเรื่องส่วนตัว และมีผู้ให้ความสนใจเข้ามาอ่าน และแสดงความคิดเห็นมากมาย ในขณะที่หนังสือพิมพ์ผู้จัดการฉบับเล่มก็ยังคงรักษาภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์เชิงธุรกิจที่มีมานาน และมีชื่อเสียง โดยนำเสนอข่าวหนักแน่นสาระ ข่าวธุรกิจ การค้า และการลงทุน ซึ่งจะเห็นได้

ว่า ผู้จัดการได้เปลี่ยนแปลงการนำเสนอข่าวสาร โดยการพัฒนาช่องทางการนำเสนอ จากสื่อสิ่งพิมพ์มาสู่สื่ออินเทอร์เน็ต ที่เป็นสื่อใหม่ในสังคมสารสนเทศ พร้อมทั้งปรับปรุงเนื้อหาให้มีความหลากหลาย เน้นไปทางข่าวเบา ข่าวเชิงเร้าอารมณ์มากขึ้น มีการใช้พื้นที่ในสื่อใหม่ เพื่อนำเสนอเนื้อหาคอลัมน์ซุบซิบนินทา อย่างคุเด็ดเผ็ดมัน จนเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนกับผู้จัดการฉบับเล่มที่ไม่มีเนื้อหาที่ไร้สาระเหล่านี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าน่าจะมีการศึกษาการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ผ่านสื่อใหม่นี้ ในสังคมไทยว่า มีความเหมาะสม มากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยก็ได้เลือกเป็นกรณีศึกษา จาก เว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ ในส่วนเนื้อหาบันเทิง คอลัมน์บ๊อบบิวซ้อเจ็ด เนื่องจากเป็นคอลัมน์หนึ่งที่ไม่มีในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการฉบับเล่ม และต่างจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์อื่นๆ ที่คอลัมน์บันเทิง มักจะมีการนำเนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ฉบับเล่ม สำหรับการนำเสนอคอลัมน์นี้ ก็จะเป็นข่าวซุบซิบ นินทาบุคคลที่เป็นนักแสดง นักร้อง ในวงการบันเทิงไทย โดยไม่ระบุชื่อ แต่ใช้ภาษาบรรยาย ลักษณะเด่น ฉายา หรือผลงาน ของบุคคลนั้น แล้วแสดงให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เรื่องผิดร้ายแรง เรื่องเพศ โดยใช้ภาษาที่ทำให้เห็นภาพพจน์แง่ลบ ส่อไปในทางลามก และนินทาว่าร้าย ทำให้บุคคลที่เป็นข่าว เสียชื่อเสียง ซึ่งการเสนอเนื้อหา ดังกล่าว ทำให้มีผู้สนใจเข้ามาอ่าน และแสดงความคิดเห็นมากมายในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการออนไลน์ คอลัมน์นี้จึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และได้รับความนิยม

ตัวอย่างการเสนอเนื้อหาข่าว ที่ใช้ภาษาบรรยายทำให้เห็นภาพในแง่ลบ ต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าว

“เห็นภาพรัก-ภาพแค้น ของน้องฮั้ว ยูเทิร์น แล้วก็เข้าใจนะว่า ทำไมสาวเจ้าถึงโกรธหัวฟัดหัวเหวี่ยงขนาดนั้น ก็แหม จากที่เคยได้ฉายา นางเอกทรงบัลลูน หรือนางเอกทรงโดกลับโดนทำลายเครดิตเสียหมด เพราะสภาพแท้ๆ แบบไม่ได้ตัดต่อ ที่เห็นนั้น ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันฮั้ว หลอเปื้อนขนาดไหน เป็นภาพที่สรุปได้ว่า สมรภูมิตตรงหว่างนั้น โดนฟอนชะไม่เหลือสภาพแล้ว กระมัง แลมช่องตรงกลางถ้างที่ว่ากันว่าดอกไม้ทัดหล่น ๆ นั้น ช้อว่ามันออกจะไม่จริงซักเท่าไร เพราะช่องขนาดนั้นมันต้องเอาเรดเข้าไปยูเทิร์น ถึงจะเหมาะสม...วู้ว...สยองเพีย...”

อาจกล่าวได้ว่า คอลัมน์บ๊อบบิวซ้อเจ็ด จัดเป็นคอลัมน์ซุบซิบ คอลัมน์หนึ่ง ในสื่อหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะของการนำเสนอข่าวลือ ที่มีความคลุมเครือ ไม่สามารถพิสูจน์ออกมาได้อย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากสื่ออินเทอร์เน็ตแล้ว ก็จะพบว่าสื่อหนังสือพิมพ์ก็มีการเสนอข่าวลือ ในรูปแบบของคอลัมน์ซุบซิบ เช่นเดียวกัน แต่มีความต่างกัน คือ สื่อหนังสือพิมพ์จะมีหลัก

จรรยาบรรณวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เป็นตัวควบคุมการเสนอเนื้อหา ผู้เขียนต้องระมัดระวัง และมีความรับผิดชอบ ต้องผ่านการตรวจสอบข้อมูล กับแหล่งข่าวเป็นอย่างดี หากไม่เหมาะสม หรือผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ บุคคลที่ตกเป็นข่าว ก็สามารถฟ้องร้องต่อสภาการหนังสือพิมพ์ได้ ในขณะที่สื่ออินเทอร์เน็ตนั้น มีเพียงร่างจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ดูแลเว็บไทย ซึ่งยังไม่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้าง มากกว่าในสื่อหนังสือพิมพ์

ไสลทิพย์ จารุภูมิ (2541: 136) ได้กล่าวถึง การเสนอข่าวลือในสื่อหนังสือพิมพ์ไทยว่า มักจะพบคอลัมน์ซุบซิบ อยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในหน้าข่าวการเมือง และข่าวบันเทิง ส่วนผู้เขียนคอลัมน์ซุบซิบนั้น ก็มักจะใช้นามแฝง และบุคคลที่ถูกซุบซิบก็จะได้รับการตั้งฉายา ภาษาที่ใช้ในคอลัมน์เหล่านี้ เป็นภาษาไม่เป็นทางการ มักใช้คำทำนอง เสียดสี คำว่าอย่างรุนแรง ไม่สุภาพ และมีการแสดงความคิดเห็นลงไป เนื้อหาข่าวซุบซิบเสมอ ซึ่งมีทั้งความคิดเชิงยกย่อง สนับสนุน ตำหนิขัดแย้ง เสียดสี ล้อเลียน ขบขัน และเชิงบอกข่าว

คอลัมน์บิ๊บบิวซ้อเจ็ด ก็มีลักษณะการนำเสนอคล้ายกับคอลัมน์ซุบซิบในหนังสือพิมพ์ ซึ่ง “ซ้อเจ็ด” ก็เป็นนามแฝงของผู้เขียน อีกทั้งภาษาที่ใช้ก็ไม่เป็นทางการ ใช้คำเสียดสี สองแง่สองง่าม เป็นข่าวลือที่ไม่ชัดเจน แผลพพฤติกรรมนักแสดง นักร้อง โดยไม่กล่าวพาดพิงถึงชื่อจริง แต่ใช้ฉายาแทน ซึ่งทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องในทางกฎหมายได้ คอลัมน์ซ้อเจ็ด จึงเป็นตัวอย่างของสื่อมวลชน ในสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เปิดกว้างกว่าสื่ออื่น ๆ ในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เสรีภาพ ที่ไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย ในสังคมไทย

ในบริบทสังคมไทย ปรัชญาการณั้ดังกล่าว จึงน่าจะนำมาศึกษา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน บนสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่เปิดกว้างทางด้านเสรีภาพการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หรือแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยก็เห็นว่าคอลัมน์บิ๊บบิว ที่เป็นคอลัมน์ซุบซิบหนึ่งของเว็บไซต์ผู้จัดการ น่าจะเป็นกรณีศึกษาได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษารูปแบบ เนื้อหา และประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับคอลัมน์บิ๊บบิว ตลอดจนที่มา และเหตุผลของการจัดทำคอลัมน์ดังกล่าว

ปัญหานำวิจัย

- 1.เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมีข้อได้เปรียบอะไรบ้าง สำหรับการทำคอลัมน์ซุบซิบนิตาออนไลน์แบบคอลัมน์บิ๊บบิว
- 2.ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เครือผู้จัดการเปิดคอลัมน์บิ๊บบิวขึ้นมา

- 3.รูปแบบ และเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว ของซ้อเจ็ด เป็นอย่างไร
- 4.รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระดานแสดงความคิดเห็นของคอลัมน์บีบลิวเป็นอย่างไร
- 5.ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เครือข่ายผู้จัดการเสนอเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว ที่มีลักษณะอันขัดกับหลักจริยธรรมวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่เอื้อต่อการสร้างเนื้อหาชุมชนนิทานออนไลน์
- 2.เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายผู้จัดการ เปิดคอลัมน์บีบลิว ขึ้นมา
- 3.เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว
- 4.เพื่อศึกษารูปแบบ และวิธีการนำเสนอเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว ของซ้อเจ็ด
- 5.เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในกระดานแสดงความคิดเห็นของคอลัมน์บีบลิว
- 6.เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ เครือข่ายผู้จัดการเสนอเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว ที่มีลักษณะอันขัดกับหลักจริยธรรมวิชาชีพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเฉพาะเนื้อหาคอลัมน์บีบลิว ของซ้อเจ็ด เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ www.manager.co.th ระยะเวลาตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2545 – เดือนกันยายน พ.ศ.2547

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

คอลัมน์บีบลิว หมายถึง คอลัมน์ชุมชน ของผู้เขียนที่ใช้นามแฝง ซ้อเจ็ด ในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ ที่มีเนื้อหาล้อเลียน และเปิดเผยพฤติกรรมด้านลบของนักแสดง นักร้อง ในวงการบันเทิงของไทย โดยไม่มีแหล่งข่าวชัดเจน

การชุมชนนิทานทางอินเทอร์เน็ต (Cyber Gossip) หมายถึง การเผยแพร่ข่าวลือ ข่าวอื้อฉาว ของบุคคลที่มีชื่อเสียง ที่เป็น ดารา นักแสดง นักร้อง ในวงการบันเทิงไทย

ปัญหาทางจริยธรรม หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการที่สื่อมวลชน และนักวิชาชีพ สื่อมวลชน ขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และใช้เสรีภาพการเสนอข่าวสารในทางที่ผิด

หลักสูตรจริยธรรมวิชาชีพ หมายถึง ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ดูแลเว็บไซต์ ซึ่งเป็นข้อควรทำ หรือปฏิบัติ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน แสดงถึงความรับผิดชอบ และตระหนักถึงบทบาทที่เหมาะสมต่อสังคมโดยรวม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมายถึง

- กฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาท ดูหมิ่นบุคคลทั่วไป ความผิดเกี่ยวกับเรื่องลามกอนาจาร
- กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิด โดยการกล่าว หรือไขความแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหากินหรือทางเจริญของผู้อื่น
- พ.ร.บ. การพิมพ์ 2484
- ร่างกฎหมายการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาด้านจริยธรรม บนสื่ออินเทอร์เน็ตในสังคมไทยได้
2. ช่วยตรวจสอบการเสนอข่าวออนไลน์ บนสื่ออินเทอร์เน็ต ในสังคมไทย
3. องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการสร้างสังคมข่าวสารที่เหมาะสม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย